

امروز حماس نه تنها نهادی نظامی، بلکه یکی از احزاب سیاسی مهم فلسطین است. آنها اگرچه پیمان‌های اسلو را قبول ندارند اما با حکومت خودگردان فلسطین همکاری کرده، وارد مهم‌ترین نهادهای وابسته به آن شده‌اند. آنها معتقدند که حضور در این حکومت خودگردان لزوماً به معنای پذیرش پیمان‌های موجب ایجاد آن نیست

ریشه حسینی مبارزات فلسطین

ودر پیدایش جنبش ملی فلسطینی آن روزگار و در تشکیل جمعیت‌های اسلامی و حتی مسیحی در شهرهای فلسطین تأثیر فراوانی داشت. برگزاری تظاهرات باشکوه در بیت المقدس در سال‌های ۱۲۹۷ و ۱۲۹۸ شمسی و برگزاری نخستین کنفرانس عربی فلسطین از ثمرات این تشکل بود. بعد از یک سال، به سمت ریاست «مجلس شرعی اسلامی اعلی» انتخاب شد و دست به کار اداره محاکم شرعی و اوقاف و معاهد دینی زد و تا سال ۱۳۲۶ در این سمت بود. در این مدت، به کشورهای عربی، هند و ایران و افغانستان و یمن مسافرت کرد و در تلاش برای مقابله با طرح‌های انگلیس و یهود و دفاع از کشور فلسطین بود. زندگی او، فراز و نشیب بسیار داشت اما اصلی‌ترین موضوع او تا زمان مرگش در سال ۱۳۵۳- که الهام بخش بسیاری از مبارزین بعدی شد- این بود که «مسأله جزباً جهاد مسلحانه حل نمی‌شود.»

از محبوبیت امام حسین علیه‌السلام نیز برخوردار بود. خاندان الحسینی یک خانواده قدیمی فلسطینی است که یکی از معتبرترین خاندان‌های عرب در بیت المقدس بوده است. اعضای خاندان الحسینی برای نسل‌ها در مناصب رهبری سیاسی و مذهبی در زندگی عمومی فلسطین خدمت می‌کردند. حاج امین الحسینی، با چنین پشتوانه‌ای به طور آشکار مردم را به مبارزه با حاکمیت بریتانیا و تجاوز صهیونیسم دعوت کرد، فلسطینی‌ها، اعراب و مسلمانان را از خطرات طرح استعماری و صهیونیستی بر حذر می‌داشت و آنان را برای مقاومت و شکست طرح دعوت می‌کرد. تعدادی از دوستانش به دعوت او پاسخ گفتند و در بیت المقدس نخستین سازمان سیاسی معروف فلسطین یعنی باشگاه عربی را تشکیل دادند، حاج محمد امین به عنوان رئیس این باشگاه انتخاب شد

حاج محمد امین الحسینی همزمان با اعلامیه بالفور، علیه انگلیس به پا خاست و تظاهرات گسترده‌ای را سامان داد. او توسط عوامل انگلیس به زندان افتاد اما با قیام مردم آزاد شد و با فوت برادرش، شیخ کامل الحسینی که مفتی بیت المقدس بود، با وجود مخالفت انگلستان در انتخابات جایگزین برادرش شد و توانست برخی نهادها را در فلسطین دایر کند. شخصیت او و برادرش همچنان الهام بخش فلسطینیان است و از همان روزهای نخست اشغال نظامی فلسطین، رهبری سیاسی و دینی را با هم ادغام کردند و به مبارزه، رنگ و بویی جهادی دادند. او فرزند سید طاهر الحسینی بود و افتاد در عائله او از سال‌های طولانی وراثتی است و نسب آنها به امام حسین بن علی علیه‌السلام منتهی می‌شود. از این رو، خاندان الحسینی جدا از عملگردها،

عنوان نشده بود. اگرچه سیاست تفرقه بینداز و حکومت کن رژیم اسرائیل تا حدودی قادر شد بر روند مبارزات فلسطینی‌ها علیه اسرائیلی‌ها تأثیر بگذارد و آنان را با یکدیگر درگیر کند، اما پیروز نهایی این میدان حماس بود که موضعی انقلابی تر علیه اسرائیل داشت و قادر گردید در انتخاباتی که در مناطق تحت کنترل فلسطینیان برگزار شد به پیروزی دست یابد و دوره جدیدی را در مبارزات مردم فلسطین علیه سیاست‌های اسرائیل پایه‌گذاری کند. فلسطینی‌ها که هیچ‌آینده‌ای را در سازش با اسرائیل برای خود نمی‌دیدند؛ به حماسی رأی دادند که به هیچ وجه رژیم اسرائیل را به رسمیت نمی‌شناسد.

۴۰۰ قهرمان حماس

اسحق رابین در سال ۱۳۷۱ چهارصد تن از اعضای حماس را که در ساحل غربی رود اردن دستگیر کرده بود، در بیابان نزدیک مرز لبنان رها کرد. این گروه برای ماه‌ها زیر آفتاب تابستان و سرمای زمستان ماندند. در پی آن بسیاری از کشورها معترض شدند و کشورهای عربی، نمایندگان خود را از «هشتمین دوره مذاکرات صلح»، بیرون کشیدند و به کشورهای خود بازگشتند و «آن چهارصد تن به عنوان قهرمان دنیای عرب شناخته شدند». بازتاب این رفتار چنان بود که بسیاری از یهودیان آمریکایی نیز دولت اسرائیل را به دلیل این عمل خلاف اخلاق و انسانیت مورد انتقاد قرار دادند.

فعالیت سیاسی

امروز حماس نه تنها نهادی نظامی، بلکه یکی از احزاب سیاسی مهم فلسطین است. آنها اگرچه پیمان‌های اسلو را قبول ندارند اما با حکومت خودگردان فلسطین همکاری کرده، وارد مهم‌ترین نهادهای وابسته به آن شده‌اند. آنها معتقدند که حضور در این حکومت خودگردان لزوماً به معنای پذیرش پیمان‌های موجب ایجاد آن نیست. حماس در سال ۱۳۸۵ با پیروزی در انتخابات شورای قانونگذاری فلسطین و کسب ۷۵ کرسی از ۱۲۸ کرسی مجلس به حزب حاکم مجلس قانونگذاری فلسطین تبدیل شدند و اسماعیل هنیه از رهبران حماس به عنوان نخست‌وزیر حکومت خودگردان فلسطین معرفی شد. موقعیت جدید حماس در رأس حکومت خودگردان این سازمان را به وضعیت تازه‌ای روبه‌رو کرد. این اتفاق باعث شد تا اسرائیل، ایالات متحده آمریکا، اتحادیه اروپا، اتحادیه عرب و بسیاری از کشورهای دیگر که عمده بودجه دولت خودگردان را تأمین می‌کنند، ادامه کمک‌های خود را به تغییر بندهایی از منشور حماس که در آن خواهان نابودی اسرائیل شده و شناسایی این کشور را از سوی این سازمان موکول کردند. حماس این درخواست‌ها را نپذیرفت و سعی کرد منابع مالی مورد نیاز برای اداره دولت را با کمک متحدان سنتی خود تأمین کند. در طول این سالها حماس بارها با اشغالگران فلسطین به جنگ پرداخت که با مقاومت مثال‌زدنی مردم، توانست پیروز همه این جنگ‌ها شود. این جنگ‌ها از یک سو موجب پیشرفته شدن صنعت نظامی حماس شد و از سوی دیگر امید فلسطینیان را به سمت خود جلب کرد تا جایی که شاهد خلق صحنه‌های کم نظیر حمایت مردمی در طول جنگ طوفان الاقصی هستیم.

فعالیت‌های سیاسی و مبارزاتی خود را از دست داد و طی دو دهه ۶۰ و ۷۰ فقط به جنبه‌های مذهبی و دینی توجه کرد که در این زمینه اخوان المسلمین به حدی در امور مذهبی بدون سیاست و بدون مبارزه علیه اسرائیل زیاده‌روی نمود که برای آسیب نرسیدن به مؤسسات اسلامی یا برای تعطیل نشدن چنین مراکزی از سوی مقامات امنیتی اسرائیل به اخذ مجوز قانونی تن داد.

از این رو رسماً ساختار تشکیلاتی اخوان المسلمین با توجه به مجوز قانونی از طرف اسرائیل دست نخورده ماند اما هرگونه فعالیت سیاسی و مبارزاتی در داخل سرزمین اشغالی به کنار گذاشته شد.

انتفاضه اول

قرارداد سال ۱۹۷۹ کمپ دیوید، صلح را در مرزهای مصر و اسرائیل برقرار ساخت اما اوضاع برای فلسطینی‌ها دشوارتر کرد. همچنین اسرائیل با خنثی‌سازی همسایه جنوبی خود قادر گردید دست بازتری در حمله به لبنان در سال ۱۳۶۱ داشته باشد. این حمله در حقیقت به پایگاه سازمان آزادیبخش فلسطین بود.

اما وحشیگری‌های نیروهای اسرائیلی علیه فلسطینیان و سیاست‌های تبعیض آمیز آن ادامه یافت و عصبیت و استیصال در بین فلسطینیان در مناطق اشغالی در حال رشد بود. سیاست مشت آهنین اسرائیل علیه فلسطینیان تحقیر روزانه مردم و افزایش تعداد احداث شهرک‌های یهودی‌نشین از عوامل اصلی این امر بود. با وجود تداوم توافق صلحی که بین رژیم اسرائیل و سازمان آزادیبخش فلسطین و همسایگان عرب به امضا رسیده بود، اما فلسطینیان شروع به واکنش نشان دادن در قبال سرکوبگری‌های رژیم اسرائیل نمودند. در آذر ۱۳۶۶ فلسطینیان در غزه قیام کردند که انتفاضه نام گرفت و به سرعت به ساحل غربی نیز سرایت کرد. انتفاضه در سطح داخلی سازماندهی شده بود و مورد حمایت توده‌های مردم فلسطینی قرار داشت. اما اسرائیل با سببیت کامل و با کشتن صدها فلسطینی به این امر واکنش نشان داد. اسحق رابین وزیر دفاع حزب کارگزاران سربازان اسرائیلی خواست تا استخوان‌های فلسطینیان شورشی را خرد کنند. اسرائیل احساس کرد که بهتر خواهد بود تا پیش از آنکه قدرت و نفوذ حماس بالا نرفته و عرفات در ضعف است با وی معامله نماید بنابراین سیاست اسرائیل بر آن قرار گرفت که رهبران فلسطینی را از هم جدا کند و اجازه دهد عرفات کنترل فلسطین غیر قابل کنترل را به دست بگیرد در حالی که اسرائیل حفاظت از شهرک‌ها و کنترل منابع را برای خود حفظ می‌کرد. این بود که زمینه یک توافق با سازمان آزادیبخش فلسطین فراهم شد.

توافق اسلو شامل نامه‌های شناسایی دوجانبه و یک بیانیه اصولی می‌شد. در نامه عرفات وی حق موجودیت اسرائیل را به رسمیت شناخت و بسیاری از قطعه‌نامه‌های سازمان ملل را پذیرفت و تروریسم و مبارزه مسلحانه را نفی کرد. اسحق رابین نخست‌وزیر اسرائیل نیز در نامه خود موافقت کرد که سازمان آزادیبخش فلسطین را به عنوان نماینده فلسطینی‌ها بشناسد و با آنان مذاکره کند اما هیچ‌گونه شناسایی حق فلسطینی‌ها برای داشتن یک کشور در نامه وی

یار مؤثر حماس در طوفان الاقصی

کرد. دکتر فتحی شقاقی به دستور مستقیم اسحاق رابین (نخست‌وزیر وقت اسرائیل)، توسط موساد در جزیره مالت (واقع در جنوب ایتالیا و شمال لیبی) و در تاریخ ۵ آبان ۱۳۷۴- به هنگام بازگشت از سفر طرابلس، که به اصرار رهبر کشور لیبی (سرهنگ قذافی معدوم) به آنجا رفته بود، ترور شد. دکتر رمضان عبدالله شلح، دبیرکل بعدی جهاد پس از ترور فتحی شقاقی بود؛ او استاد دانشگاه رشته اقتصاد بود که آن روزها در اروپا به سر می‌برد. اعضای سازمان، با پنهان کاری کامل، ابتدا ترتیب سفر وی به سوریه را دادند و پس از اطمینان از سلامت، او را به عنوان دبیرکل جدید جنبش جهاد اسلامی فلسطین معرفی کردند. چند سال بعد، در جریان انتفاضه دوم، صهیونیست‌ها او را به عنوان یکی از عاملان عملیات‌های جهادی و یکی از خطرناک‌ترین دشمنان خود معرفی کردند و در سال ۲۰۰۳ نیز دولت آمریکا رمضان شلح را به اتهام اقدامات تروریستی تحریم کرد و در لیست سیاه خود قرار داد و برای ترور یا دستگیری او جایزه ۵ میلیون دلاری تعیین کرد. با پیگیری‌های رمضان عبدالله، سازمان جهاد اسلامی فلسطین، موشک را به عنوان سلاحی استراتژیک وارد جنگ‌های خود علیه صهیونیست‌ها کردند و یگان‌های موشکی قدرتمندی در غزه تشکیل دادند. او ۵ سال قبل پس از یک دوره بیماری مشکوک به ترور بیولوژیک از دنیا رفت. زیاد نخاله دبیرکل بعدی و فعلی جهاد است. او نیز در فهرست تحریم آمریکا است و روابط گرمی با تهران دارد.

نیروهای اسرائیل به راه انداخت که مهم‌ترین آن عملیات مهرماه ۱۳۶۶ در دو محله شجاعیه شهر غزه بود که زمینه‌ساز قیام انتفاضه اول در آذر همان سال شد. رهبران جهاد اسلامی به میزان بسیار زیادی تحت تأثیر انقلاب اسلامی ایران بوده‌اند. دکتر فتحی شقاقی تئوریسین جهاد در اوایل دهه ۶۰ کتابی تحت عنوان «خمینی راه حل و آلترناتیو اسلامی» نوشته بود، او پس از دو بار دستگیری در مرداد ۱۳۶۷ به لبنان تبعید شد. دکتر فتحی شقاقی در نوشته‌ها و سخنرانی‌های خود بارها از جوانان و مردم فلسطین خواسته است برای مبارزه با اسرائیل و آزادی فلسطین مردم ایران را الگوی خود قرار دهند. علاوه بر دکتر شقاقی شیخ عبدالعزیز عوده رهبر جهاد بارها تأثیر پذیری خود را از انقلاب اسلامی اعلام کرده بود. جهاد اسلامی که قبلاً تا حدی با سازمان فتح و شاخه نظامی آن در سرزمین‌های اشغالی همکاری داشت؛ با سیاست‌های سازشکارانه آن مخالفت کرد و طی صدور بیانیه‌ای اقدام تشکیل حکومت خودگردان را خائنانه توصیف

«جهاد اسلامی» نامی است که در کنار نام حماس حضور پررنگی دارد. «جنبش جهاد اسلامی در فلسطین»، در واقع مولود یک انشعاب از اخوان المسلمین است. در سال‌های آخر دهه پنجاه شمسی، جوانان انقلابی عضو اخوان المسلمین در غزه دست به انشعاب زدند و برای کسب آموزش نظامی و مبارزه، با سازمان فتح تماس‌هایی برقرار ساختند؛ این زمان هنوز یاسر عرفات از مبارزه دست نکشیده بود و این گروه برخلاف رهبران سنتی اخوان المسلمین با گروه‌های مقاومت فلسطین بویژه فتح روابط حسنه‌ای در ابتدا داشت و خط مشی محافظه کاران در مبارزه با اسرائیل را به باد انتقاد گرفت و ضمن محکوم کردن اصلاح‌طلبان اخوان، سید قطب را تنها نماینده جناح انقلابی اخوان می‌دانست. در سال ۱۳۶۵، با دستگیری و زندانی شدن تعدادی از اعضای جهاد اسلامی بویژه احمد عبد الرحمن ابو حصیره و سپس دکتر فتحی شقاقی نام گروه بر سر زبان‌ها افتاد.

با این حال جهاد اسلامی در ۱۳۶۵ و ۱۳۶۶ چندین عملیات نظامی علیه